

Handläggare: Björn Köhlmark
Region Innerstad
Markbyrå
Tel: 508 263 48
bjorn.kohlmark@gfk.stockholm.se

2002-05-27

Dnr 98-410-1777

Till
Gatu- och fastighetsnämnden

Avtal avseende stabilisering av grundvattennivån under riksbyggnaderna på Helgeandsholmen

FÖRSLAG TILL BESLUT

1. Gatu- och fastighetsnämnden beslutar att godkänna avtal med staten avseende riksbyggnaderna.

Olle Zetterberg

Göran Gahm

Anders Berglund

SAMMANFATTNING

Grundläggningen av nuvarande riksdagshuset, de s k riksbyggnaderna är utförd med träpålar och rustbäddar av plank. Grundvattennivån under byggnaderna måste stabiliseras så att trägrundläggningen står under vatten.

Staten genom riksdagsförvaltningen föreslår nu att riksbyggnaderna vallas in med en tätskärm tvärs över Helgeandsholmen med en nivå motsvarande Mälarens medelvattennivå. Projektet är uppdelat i tre etapper varav den första redan är utförd, en tätskärm längs kajen mot Norrström. Etapp 2 utgörs av ovan nämnd tätskärm över Helgeandsholmen medan etapp 3 består av en rörlig överfallsdamm i Stallkanalen och en tätskärm i Slottskajen.

Avtal har upprättats mellan staten och kommunen innebärande att staten utför och bekostar samtliga anläggningar och ansökningar om tillstånd. Vidare skall staten äga tätskärmarna i Helgeandsholmen och Slottskajen. Efter en provotid om fem år är avsikten att kommunen övertar den nya

---

W:\gfk.yourvoice.se\work\2002-06-11\Tjut\25.doc

Bilaga 1: Ritning

Bilaga 2: Fotomontage

Bilaga 3: Avtal

dammanläggningen och att den befintliga rivs. Driften skall handhas av Stockholms Hamn AB.

Kommunen skall bidra till kostnaderna för den nya anläggningen motsvarande kommunens nytta av denna. Staten är ersättningskyldig för skador på fastigheter, byggnader och anläggningar och för hinder och men i nyttjandet av dessa till följd av aktuellt projekt.

Avtalet är villkorat av kommunfullmäktiges godkännande och av att staten erhåller erforderliga tillstånd.

UTLÅTANDE

Bakgrund

Gatu- och fastighetsnämnden godkände den 18 december 1984 avtal mellan staten och kommunen om kommunens förvärv av Strömparterren på Helgeandsholmen. Avtalet innehåller vidare överenskommelse om åtgärder i syfte att förhindra en sänkning av grundvattennivån under nuvarande riksdagshuset, de s k riksbyggnaderna. Avtalet godkändes av kommunfullmäktige den 15 april 1985.

Grundläggningen av riksbyggnaderna har utförts med träpålar och tryckfördelade rustbäddar av korsande plank. I utredningar har konstaterats att hållfastheten i grundläggningen äventyras genom att grundvattennivån under byggnaderna sjunker på grund av landhöjningen. För att bibehålla erforderlig grundvattennivå avtalades om en ny dammanläggning i Stallkanalen med dämning omedelbart nedströms Norrbro och med en tätskärm inom Helgeandsholmen.

Den i avtalet år 1984 planerade anläggningen har inte kommit till utförande. Utredningen om lämplig metod att stabilisera grundvattennivån har fortsatt. Staten genom riksdagsförvaltningen har i programhandling den 10 december 2001 redovisat förslag till åtgärder.

Programhandling

Bakgrund

Trägrunden under riksbyggnaderna har konstaterats än så länge vara av acceptabel kvalitet. Projektet syftar till att stabilisera grundvattnet på en nivå som med god marginal ligger över rustbäddarnas nivå. Detta kan uppnås genom att göra grundvattenytan under byggnaderna beroende av Mälarens vattennivå.

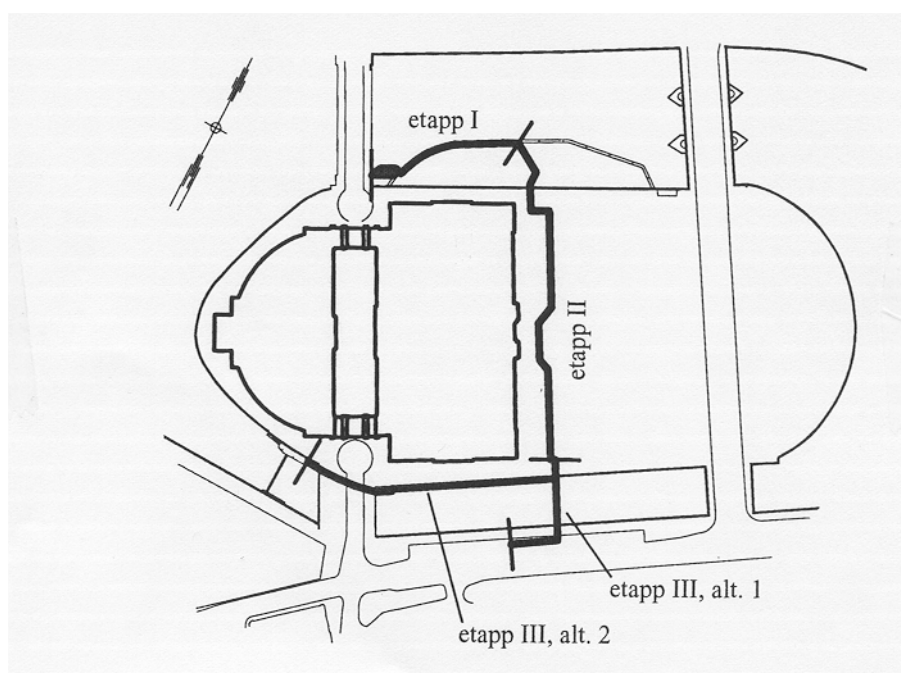
Beskrivning av projektet

Riksbyggnaderna vallas in med en tätskärm tvärs över Helgeandsholmen med överkanten på en nivå motsvarande Mälarens medelvattennivå. Grundvattnet kommer därigenom inte att påverka golv och kulvertar negativt men medför att trärusterna alltid kommer att ligga under vatten.

Projektet är uppdelat i tre etapper varav första etappen redan är utförd innebärande att en tätspont av stål anlagts längs kajen mot Norrström från Riksbrodammen till mitten på den s k Puckeln. I etapp 2 avses tätskärmen tvärs över Helgeandsholmen att byggas. För etapp 3 föreligger två alternativa förslag i programhandlingen. Enligt alternativ 1 föreslås att den befintliga dammen i Stallkanalen strax uppströms Stallbron ersätts av en rörlig överfallsdamm i Stallkanalen med en anslutande tätskärm i Slottskajen. Den rörliga dämningen anläggs mitt emellan Stallbron och Norrbro. Alternativ 2 innebär att befintlig damm bibehålls och att tätskärmen inom Helgeandsholmen fortsätter längs Stallkanalens norra sida upp till befintlig damm.

Tätskärmar avses bli utförda med den s k jetpelarmetoden som ger pelare med en diameter om 1 à 2 meter. Pelarna placeras i två rader så att de överlappar varandra i såväl radernas längdled som tvärled och bildar en tät skärm.

De olika etapperna och alternativen framgår översiktligt av nedanstående skiss.

Remissbehandling

Programhandlingen har av riksdagsförvaltningen för yttrande tillställts gatu- och fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret, stadsmuseet, medeltidsmuseet, juridiska avdelningen, idrottsförvaltningen, Stockholms Hamn AB och Stockholm Vatten AB. I yttrandena har val av alternativ berörts i några fall, främst utifrån arkeologiska och byggnadshistoriska aspekter, vilket pekar mot alternativ 2.

Efter diskussioner med den av gatu- och fastighetskontoret för granskningen anlitate konsulten har dock konstaterats att enbart alternativ 1 med en ny damm kan skapa förutsättningar för att uppnå eftersträvat resultat med en stabiliserad grundvattennivå. Det alternativ som kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet framgår av bifogade översiktsritning, bilaga 1, samt fotomontage, bilaga 2.

Juridiska avdelningen pekar i sitt remissvar på behovet av tillstånd till vattenverksamhet enligt miljöbalken. Som ett led i att erhålla sådant tillstånd måste avtal träffas mellan staten och kommunen rörande åtgärder och anläggningar i Stallkanalen. Kommunen anses vara ägare till den fastighet inom vilken Stallkanalen är belägen, även om ägarförhållandena inte är utredda.

Det kan noteras att i yttrandet från stadsbyggnadskontoret fastslås att varken tätskärmarna eller den nya dammanläggningen kräver bygglov eller att bygganmälan görs.

Avtal

Avsikten är att den nya rörliga överfallsdammen skall ersätta den nuvarande anläggningen. Denna skall dock behållas under en provotid om fem år under vilken tid funktionen hos den nya anläggningen skall kontrolleras. Bland annat skall utredas hur eventuellt vattenläckage in under Slottskajen skall åtgärdas. Under provotiden skall bestämmas om den befintliga dammanläggningen kan rivras samt nytt avtal träffas mellan parterna härom.

Staten utför och bekostar samtliga anläggningar och ansökningar om tillstånd. Vidare skall staten äga tätskärmarna tvärs Helgeandsholmen och i Slottskajen samt, under provotiden, även den nya överfallsdammen. Efter provotiden är avsikten att kommunen skall överta den nya anläggningen. Kommunen skall bidra till kostnaden för denna med ett belopp som kan anses motsvara den nytta kommunen kan ha av den nya anläggningen jämfört med värdet av den befintliga. Kostnadsfördelningen skall regleras i ovan nämnt avtal efter provotidens slut.

Staten är ersättningsskyldig för skador på kommunens fastigheter, byggnader och anläggningar samt för hinder och men i nyttjandet av dessa som förorsakas av den nya dammen och tätskärmarna. Aktuella byggnader och anläggningar är bland annat medeltidsmuseet och Slottskajen.

Avtalet är villkorat av kommunfullmäktiges godkännande senast den 4 november 2002 och att staten erhåller erforderliga tillstånd.

Avtalet bifogas detta utlåtande, bilaga 3.

Kontorets synpunkter/förslag

Avtalet är en förutsättning för att planerade åtgärder för riksbyggnadernas bevarande skall kunna genomföras.

Den kostnad kommunen kan komma att åsamkas i samband med anläggandet av den nya dammen skall som nämnts tidigare motsvara kommunens nytta av den nya anläggningen jämfört med värdet av den befintliga. Driftkostnaderna bedöms inte bli högre än för den nuvarande anläggningen.

Driften av den nya anläggningen skall handhas av Stockholms Hamn AB, som även sköter den befintliga. Särskilt avtal skall träffas mellan kommunen och bolaget.

Den av kontoret ledda stadsmiljögruppen har vid sammanträde den 23 maj 2002 behandlat den nya anläggningen i Stallkanalen och dess estetiska konsekvenser för staden. Gruppen godkände utformningen i enlighet med bilaga 2.

Avtalet har upprättats av stadskansliets juridiska avdelning i samråd med gatu- och fastighetskontoret.

Kontoret anser att avtalet är godtagbart för kommunen.

SLUT